

İnanç Turizmi Merkezi Olarak Mevlana Müzesi ile Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi'nin Değerlendirilmesi

Yüksek Lisans Öğrencisi Oğuz ÇAM
Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
oguzcam911@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-3222-3367>

DOI: <https://doi.org/10.37847/tdad.739933>

Makale Gönderim Tarihi: 19.05.2020

Dr. Öğr. Üyesi Hakkı ÇILGINOĞLU
Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi
hcilginoglu@kastamonu.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-6787-3397>

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Makale Kabul Tarihi: 29.06.2020

Özet

Anadolu'nun dört manevi direğinden iki tanesi olan Mevlana Celaleddin Rumi ve Şeyh Şaban-ı Veli'nin inanç turizmindeki potansiyelinin değerlendirilmesi, insanlar arasında bu önemli şahsiyetlerin unutulmasını engellemek ve önemli yapılarının inanç turizmi potansiyeli ve kültürel zenginliğinin ön plana çıkarılıp tanıtılarak turizm açısından avantajlarının, fırsatlarının irdelenmesini sağlamak amacıyla bu tür bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Mevlana ve Şeyh Şaban-ı Veli, Anadolu'nun sosyal yaşantısında kültüründe ve inancında önemli bir yere sahiptir. Bu zatların ulusal ve uluslararası platformlarda yeteri kadar tanıtılmadığı göze çarpmaktadır. Bu araştırmada sosyal bilimlerde araştırma metotlarından olan nitel araştırma metodu kullanılması uygun görülmüştür. Bu araştırmanın veri toplama aracı görüşme formu tekniği olup, toplanan veriler betimsel analizle analiz edilmektedir. Bulgular: Araştırmaya katılanların çoğu Şeyh Şaban-ı Veli ve Mevlana'nın sözlerinin anlam ve önemini bilincindedirler. Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi'nde düzenlenen etkinlikler denilince insanların akılları ilk gelenler; Kur'an-ı Kerim tilavetleri, ilahi okumalar, toplu dua yapmalar, cumartesi günleri İlim Hikmet Sofrası sohbetleri ve sempozyumlar olmaktadır. Hz. Mevlana'yı anma etkinlikleri ve törenleri kapsamında katılımcıların çoğunun semanın (Ayin-i Şerif) öne çıktığını dile getirmektedirler. Sema yaparken yapılan her hareketin öneminden, kullanılan her bir nesnenin bir anlamı olduğundan bahsedilmektedir. Araştırmaya katılan kişilerin büyük çoğunluğu Hz. Mevlana ve Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli'nin yaşamış olduğu illeri, inanç turizmi bakımından huzur ve mutluluk verici manevi ortamlar, Evtad-ı Erbaa'nın ikisinin yaşamını sürdürdüğü özel topraklar olarak değerlendirmektedir. Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi'ne gerçekleştirilen ziyaretlerin az, Mevlana Müzesi'ne gerçekleştirilen ziyaretlerin fazla olduğu görülmektedir. Sonuç: Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi, Kastamonu için önemli bir potansiyel kaynak teşkil etmektedir. Mevlana Müzesi Konya ve Türkiye açısından çok önemli olmaktadır. Hz. Mevlana hayat görüşü ve yaşamıyla diğer insanlara örnek olmaktadır. Onları aydınlatmakta, hayata bakış açılarını değiştirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şeyh Şaban-ı Veli, Mevlana, İnanç Turizmi, Kastamonu, Konya.

Evaluation of Mevlana Museum and Sheikh Şaban-ı Veli Complex as a Center of Faith Tourism

Abstract

Evaluating the potential of Mevlana Celaleddin Rumi and Sheikh Şaban-ı Veli, two of the four spiritual pillars of Anatolia, in faith tourism, preventing these important figures among people from being forgotten, and promoting the religious tourism potential and cultural richness of their important buildings and their advantages and opportunities in terms of tourism This kind of research

has been carried out in order to ensure its examination. Mevlana and Sheikh Şaban-ı Veli have an important place in the culture and beliefs of the social life of Anatolia. It is striking that these people are not promoted enough in national and international platforms.

In this study, the use of qualitative research method, which is one of the research methods in social sciences, was deemed appropriate. The data collection tool of this research is the interview form technique, and the collected data are analyzed by descriptive analysis.

Findings: Most of the participants of the study are aware of the meaning and importance of Sheikh Şaban-ı Veli's and Mevlana's words. Hz. When it comes to the activities organized in Pir Şeyh Şaban-ı Veli Complex, the first ones that come to mind are; There are recitations of the Qur'an, hymn readings, collective prayers, lectures and symposiums on Saturdays. Hz. Within the scope of the activities and ceremonies to commemorate Mevlana, most of the participants state that the sema (Ayin-i Şerif) stands out. It is mentioned that the importance of every movement made while performing sema and that each object used has a meaning. The vast majority of people participating in the study Hz. Mevlana and Hz. The provinces where Pir Şeyh Şaban-ı Veli lived are considered as spiritual environments that provide peace and happiness in terms of religious tourism, and special lands where two of Evtad-ı Erbaa live. Hz. It is seen that the visits made to the Pir Şeyh Şaban-ı Veli Complex are less and the visits to the Mevlana Museum are more.

Conclusion: Şeyh Şaban-ı Veli Complex constitutes an important potential resource for Kastamonu. Mevlana Museum in Konya and Turkey is very important. Hz. Mevlana sets an example for other people with his view of life and life. It enlightens them and changes their perspective on life.

Key Words: Sheikh Şaban-ı Veli, Mevlana, Faith Tourism, Kastamonu, Konya.

GİRİŞ

Psikolojik olarak inanmak önemlidir. Ruhi inanış sürekli devam etmektedir. Anadolu demek tasavvuf demektir. Dini açıdan önemli zatlar az yemiş, az içmiş ve az uyumuşlardır. Nefsini bilen rabbini bilmektedir. Bu dünyanın ahirete gidecek yolda geçici bir köprü olduğunun farkındadırlar. Her bir insan bir cevherdir. Bu cevheri muhafaza etmek gerekmektedir. Mevlana ve Şeyh Şaban-ı Veli Anadolu'nun dört manevi direği olarak sosyal yaşantıda ve kültürde, inançta önemli bir yere sahiptir. Bu zatların ulusal ve uluslararası platformlarda yeteri kadar tanıtılmadığı göze çarpmaktadır. Mevlana Müzesi ve Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi'nin önemi ve yerel halkın, bu inanç merkezlerinde gerçekleştirilen etkinlikler, inanç turizm potansiyeli ve söz konusu iki dini şahsiyetin sözleri hakkında açıklık getirilmeye çalışılmıştır. İnanç ve kültür yönünden ayrıntılı bir çalışma ortaya konması düşünülmüştür. Anadolu'nun dört manevi direğinden iki tanesi olan Mevlana Celaleddin Rumi ve Şeyh Şaban-ı Veli'nin inanç turizmindeki potansiyelinin değerlendirilmesi, insanlar arasında bu önemli şahsiyetlerin unutulmasını engellemek ve bu iki şahsiyetin önemli yapılarının inanç turizmi potansiyeli ve kültürel zenginliğinin ön plana çıkarılıp tanıtılarak turizm açısından avantajlarının, fırsatlarının irdelenmesini sağlamak amacıyla bu tür bir araştırma gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışma, literatüre katkı sağlayacak önemli bir adım olarak düşünülmektedir. Günümüz yaşantısında insanlar inançları doğrultusunda kutsal mekânları ziyaret etme eğiliminde olmaktadır. Gerçekleştirmiş oldukları veya gerçekleştirecekleri bu ziyaretlerinde ise; Allah'a dua etme, manevi yönden huzura kavuşma, kendini arınmış ve mutlu hissetme, ibadet etme, günahlardan tövbe etme, hastalıklara karşı şifa bulma, kişilerin mesleğinde ve okulunda başarı elde etmesini temenni etme gibi sosyal ve psikolojik gereksinimlerini giderebilmektedir. Evtad-ı Erbaa'nın (Mevlana Celaleddin Rumi, Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli, Hacı bayram-ı Veli ve Hacı Bektaş-ı Veli'nin) dini ve kültürel açıdan tartışmasız öneminin olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu

kişilerin her biri dini açıdan kendini yetiştirmiş, Allah'ın emir ve yasaklarına uyan, Kur'an'ı kendine rehber edinen, tevazu ve merhamet sahibi iyi ahlaklı kişilerdir. Kültür olmadan bir milletin varlığını sürdürebilmesi mümkün olmamaktadır. Yaşatılmayan bir kültür zaman içerisinde yok olmaya mahkûm olacaktır. Manevi değerleri yaşatmak ve yeni nesillere iletmek toplum için önem arz etmektedir. Mevlana ve Şeyh Şaban-ı Veli'nin yaşamış oldukları zamanlarda insanlara örnek, sağlam bir karaktere sahip olmaları, dini bütün bir hal içinde bulunmaları, ömürlerinde birçok öğrenci yetiştirmeleri ve Hz. Mevlana'nın meydana getirdiği eserleri insanlara katkı sunan, onları aydınlatan bir nitelik taşımaktadır.

İnsanlar doğuşlarından itibaren inanç güdüleriyle yaşamaktadırlar. İnanç, kişilerin yaşamış olduğu coğrafi yapıya, kültüre, inanış ve yaşayış tarzına göre değişiklik göstermektedir. Üzerinde bulunduğumuz topraklar Anadolu coğrafyası üzerinde yer almaktadır. Anadolu; dinin, tarihin, kültürün ortak bir paydada bulunduğu, içerisinde doğal, tarihi ve turistik birçok yapı barındıran özellikle de bölge üzerinde yaşamış olan önemli şahsiyetler yönünden zengin topraklardır. Anadolu'nun dört manevi direği olan Hacı bayram-ı Veli, Hacı Bektaş-ı Veli, Mevlana ve Şeyh Şaban-ı Veli bu topraklar için çok önemli insan değerleridir. Yaşamları boyunca insanlara örnek olmuşlardır. Her zaman maneviyatı ön planda tutmuşlardır. Bu kişilerin yaşantıları ve hayat görüşleri herkes için yol gösterici bir niteliğe sahip olmaktadır. Kişiler, bu önemli şahsiyetlerin; duygularını, düşüncelerini, hayat görüşlerini, eserlerinden elde etmiş oldukları ana fikirleri yaşantılarına aksettirmesi gerekmektedir. Her varlık Allah'ın birinci dereceden sanat eseridir. Halkın kendisine has kültürü vardır. Bu kültür kaybedilmemelidir.

Araştırmanın literatür incelemesinde inanç turizmine, Hz. Mevlana ve Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli'ye, onların önemli yapılarına, eserlerine, hayat felsefesine, yaşayış tarzına, inanç turizmi açısından Kastamonu kentinin önemine, Konya kentinde kültür ve inanç turizmi gibi konulara değinilmiştir.

Bu araştırmanın soruları şu şekildedir:

- ‘‘Gelişiniz güle güle, gidişiniz güle güle, her işiniz güle güle sözünü nasıl yorumlarsınız?
- Mevlana'nın ‘‘Ben nice insanlar gördüm üzerinde elbise yok, nice elbiseler gördüm içinde insan yok’’ sözünü nasıl yorumlarsınız?
- Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi'nde düzenlenen etkinlik ya da etkinliklerden hangisi ilk önce akla gelmektedir?
- Hz. Mevlana'yı anma etkinlikleri çerçevesinde hangi etkinlikler en çok hatırlanmaktadır?
- Hz. Mevlana ve Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli'nin yaşamış oldukları illeri, inanç turizmi bakımından nasıl değerlendirirsiniz?
- Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi ve Mevlana Müzesi'ne yıllık ziyaretlerin ne kadar olduğunu düşünmektensiniz?

LİTERATÜR İNCELEMESİ

İnanç turizmi, kişilerin inançlarını gerçekleştirme gayesi ile mukaddes yerleri ziyaret etmesiyle başlamaktadır. Dinlerin var olduğu zamanlardan bugüne kadar insanlar mensup olduğu dinlerin öğretilerini yerine getirme maksadıyla mukaddes yerlere ziyaret gerçekleştirmişler ve bu hal mukaddes yerlere kitlesel hareketlerin yapılmasını sağlamıştır (Albayrak, 2013). Bundan dolayı inanç ve turizm arasındaki en açık bağlantı, mukaddes yapılara turistlerin ilgi göstermesi ve turistler tarafından ziyaret gerçekleştirilmesidir (Vukonic, 1996; Kervankıran ve Eryılmaz, 2017: 278). İnanç turizmi denilince akıllara ilk gelen şahıslardan bir tanesi Mevlana Celaleddin Rumi olmaktadır.

Mevlana Celaleddin Rumi

Hız. Mevlana 1207 senesinde Afganistan'ın Belh Şehri'nde dünyaya gelmiştir. 1212 senesinde Moğol istilasıyla ailesi ile beraber Belh'ten ayrılmış ve farklı alanlarda yaşamını devam ettirdikten sonra Selçuklu Devleti'nin hükümdarı Alaeddin Keykubat'ın ailesini daveti üzerine 1228 senesinde Konya iline gelmiş bulunmaktadır. Şemsi Tebrizi ile tanıştıktan sonra büyük bir ilim ve din âlimi olan Hız. Mevlana'nın yaşamında yeni ufuklar açılmıştır. Mevlana, kaleme aldığı eserler ve kişiler arasında ayırım yapmaksızın tevazu ve sevgi temeline dayalı felsefesi ile bütün dünyada bilinen mühim bir sufidir (Görkemli, Tekin ve Baypınar, 2013).

Mevlana'nın yaşamındaki en mühim konulardan bir tanesi yaşantısında bir değişiklik yaratan, içindeki gücü açığa çıkaran ve sırlara ruhsal bir aydınlık getiren Şems-i Tebrizi ile buluşmasıdır. Daha evvel tahsil yapmak amacıyla gittiği Şam'da kısa süren görüşmelerinden sonra Şems-i Tebrizi'nin donanımlı ve gizemlerle dolu hak dostları arayışıyla geldiği Konya kentinde yeniden rastlaşırlar. İşte bu rastlaşmayla bu iki önemli şahsiyetin yaşantısında büyük aydınlanma ve devrim meydana gelmiştir. Yüreğindeki manevi aşk ile inzivaya çekilip kendilerini Allah'a adanmışlardır. Mevlana, ölmeyi yeniden dünyaya gelme olarak görmektedir. Hasta yatağında kendisi için keder duyanlara "Ölümümüzden sonra mezarımızı yerde aramayınız. Bizim mezarımız ariflerin gönüllerindedir" demiştir. Mevlana ölüm gününe gelin gecesi ya da düğün günü manalarına gelen "Şeb-i Arus" olarak isimlendirmekte ve tanıdıklarına, dostlarına vefatından sonra ağlamayıp, yas tutmalarını vasiyet etmektedir (Sutekin, 2019: 7-8).

Hız. Mevlana'nın Eserleri

Mesnevi: Hız. Mevlana'nın en özel, değerli ve büyük olan eseri Mesnevi'i Ma'nevi'dir. Bu eser kısa olarak ise 'Mesnevi' ismiyle anılmaktadır. Eser, Abdalbaki Gölpınarlı'ya göre 25669 beyit, Ahmed Eflaki'ye göre 26660 beyittir. Bu eser birçok dile çevrilmiştir. Birçok üniversitede araştırma konusu olmuştur. Ayrıca Batı ve Doğu uygarlığının temellerini meydana getiren birçok filozof ve sanatçıya esin kaynağı olmaktadır (Kızbaz, 2008: 28).

Divan-ı Kebir: Mevlana Celaleddin Rumi'nin eserlerinin toplanmış olduğu Divan-ı Kebir, en eski örneğine bakılacak olursa 44834 beyittir. Divan-ı Kebir'de olan 1765 rubaisindeki toplam 3530 beyit bunların dışında olmaktadır. Bu eserden bazı seçmelerin Batı lisanlarına türlü çevirileri de mevcuttur. Divan-ı Kebir'in tamamı pek çok araştırmacı tarafından Türkçeye çevirisi yapılmış ve yayınlanmıştır (Kızbaz, 2008: 29-30)

Fihi Ma Fih: Bu eser Mevlana Celaleddin Rumi'nin oğlu olan Veled Çelebi ve sohbetinde olanlardan birkaç tanesi tarafından tutulan notların bütünleştirilerek tasnif edilmesinden ortaya çıkmıştır. Hız. Mevlana Fihi Ma Fih'te vaazlarından ve derslerinden toplanan 71 adet konuşmasını aktarmaktadır. Fihi Ma Fih'te dönemin siyasi önderlerine yazılması vesilesi ile günümüzdeki olaylardan ve konulardan bahsetmesi sebebiyle tarihi belge özelliğine sahip önemli bir eserdir (Kızbaz, 2008: 31).

Mektubat: Bu eser öncelikle Mevlana'nın yaşadığı devri ve onun hayatını anlatmaktadır. Mevlana'nın mektuplarındaki anlatım şekli Fihi Ma Fih'teki şekle çok benzemektedir. Kullanılan dil Farsça'dır ve tam bir konuşma dilidir. Birçok mevzuyu misaller ile açıklığa kavuşturmuştur. Mevlana her şeyden evvel yine inandırıcı ve samimi ifadesi ile bu eserine de zenginlik katmıştır (Kızbaz, 2008: 32).

Mecalis-i Seb'a: Mecalis-i Seb'a isminden de anlaşılacağı üzere, Mevlana Celaleddin Rumi'nin yedi meclisinin, yedi vaazının kaydedilmesinden ortaya çıkmış bir eserdir. Meva'iz-i Mecalis-i

Seb'a adıyla da anılmaktadır (Yakıt, 2000: 14; Kızıbaz, 2008: 32). Mevlana'nın vaaz verdiği ve talebeleriyle sohbet ettiği devirlerde kayda geçmiş sözleridir. Bilim, akıl, din, tabiat ve benzeri gibi konulardan bahsettiği düşünceleridir (Kızıbaz, 2008: 32).

Sema Ayini (Sema Mukabelesi)

Hız. Mevlana'dan alınan ilham ile gelişme gösteren ve biçim kazanan sema ayini; insanın gerçeklere yönelip aşkla ulvileşmesini, nefsinin terk edip Hak'ta yok olmasını ve kâmil biri olma amacıyla çıkmış olduğu ruhsal yolculuğu temsil etmektedir. Hayatın en gerekli koşulu dönmektir. Sema ayini, ilahi aşka gerçekleştirilen yolculuk demektir. Kollarını göğe açarak dönmeye başlayan semazenin sağ eli dua eder gibi göğe, sol eli yere dönük olmaktadır. Hak'tan aldığı ihsanı halka iletmesini simgelemektedir. Semazen ile beraber kâinat döner, dünya döner, atom döner. Semazen kâinat içerisindeki bütün dönüşlere, ilahi aşkı ile eşlik ederek, evreni ve bütün canlıları özündeki aşkla kuşatmaktadır (Çelebi, 2004: 195).

Mevlana Müzesi

Mevlana Türbesi ve Külliyesi, Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra müzeye dönüştürülmüştür. Müze, 3 Mart 1927 tarihinde ise ziyarete açılmıştır. Müze içerisinde Hız. Mevlana'ya ve diğer Mevlevilere ait olan pek çok yapıt vardır. Müze içerisinde Mevlana'ya ait şahsi giysiler, Mevlevi müzik aletleri, kıymetli yazmalar, Osmanlı ve Selçuklu devirlerine ait kıymetli ve güzel sanat yapıtları ve paha biçilmez değerde elyazması kitaplar, kilimler, halılar, maden cam ve ahşap eserler, tezhip ve hat örnekleri sergilenmektedir (Bingöl, 2007). UNESCO'nun dünyada "Mevlana Senesi" olarak ilan ettiği 2007 senesi, aynı zamanda Hız. Mevlana'nın ABD'de "en tanınmış şair" olarak ilan edildiği senedir. Her sene 1-17 Aralık tarihleri arasında düzenlenen sema gösterileri, bütün dünyadan Mevlana Celaleddin Rumi'nin öğretilerine ilgi gösteren ziyaretçileri şehre çekmektedir (Görkemli vd., 2013).

Konya Mevlana Müzesi, dünyanın farklı kültürlerinden ve ülkelerinden gelen birçok ziyaretçiyi kendine çeken evrensel bir inanç turizmi merkezi durumuna gelmiş bulunmaktadır. (Kervankıran, 2014). Mevlana Müzesi, 2019 senesinde 3 milyon 464 bin kişi tarafından ziyaret edilmiş ve son 10 yıldaki en yüksek ziyaretçi sayısına ulaşarak kendi rekorunu kırmıştır (Sabah Gazetesi, 2020).

Dünyada ve ülkemizde inanç turizmi bakımından birçok önemli merkez vardır. Bu merkezlerden bir tanesi de Türkiye'de en fazla ziyaret edilen müzeler arasında yer alan ve Konya'da bulunan Mevlana Müzesi'dir. Hız. Mevlana'nın bu yerde hayatını sürdürmesi, mezarının ise müze sınırları içinde olması bu yerin en mühim çekicilik unsurlarını meydana getirmektedir. Mevlana'nın dünya görüşü, hayat tarzı, her kim olursa olsun herkesi kabul etmesi ve farklı inanç gruplarına mensup olanlara karşı savunmuş olduğu tevazu fikri, yalnızca Müslüman olan kişiler tarafından değil, farklı dinlere mensup olanlar tarafından da bu önemli yerin ziyaret edilmesine sebep olmaktadır. Bu yerin daha etkin değerlendirilmesi, daha çok yararlı olması, hem Konya turizmine hem de Türkiye turizmine daha çok katkı sağlaması açısından önem arz etmektedir (Kervankıran ve Eryılmaz, 2017: 291).

Konya İlinde Kültür ve İnanç Turizmi

Hız. Mevlana'nın Türk kültürüne ve Konya'ya olan ilgisi, hayat felsefesi, yaşam tarzı ve hayat görüşüyle yaşadığı devirde olduğu gibi hâlihazırda da geniş bir kitleye ışık saçmaktadır. Aynı biçimde Sadrettin Konevi, Kadı Burhaneddin, Şemsi Tebrizi, Nasrettin Hoca gibi bilginlerde Konya kentinde yaşamış ve eserler bırakmışlardır. Konya şehrinde Kültür ve inanç turizmi kapsamı altında uluslararası nitelikte Hız. Mevlana'yı anma etkinlikleri, Konya ili Aşıklar Bayramı, Beyşehir Turizm

Şenliği, Nasreddin Hoca Şenliği, Sanayi ve İhraç Ürünleri Fuarıyla Büyükşehir Belediyesi, Turizm İl Müdürlüğü, Konya Valiliği ve Selçuk Üniversitesi gibi türlü kurum ve kuruluşların düzenledikleri; panel, seminer, sempozyum ve kongreler gibi kültürel, sosyal ve ilmi faaliyetler gelmektedir (Tapur, 2009: 478).

Şeyh Şaban-ı Veli

1481 senesinde Kastamonu-Taşköprü’de dünyaya gelen Şeyh Şaban-ı Veli Halvetiyye tarikatı, Şabaniyye kolunun kurucusudur. Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli doğmadan önce babasını, daha üç yaşında iken de annesinin yitirmiştir. Yardımsever bir kadın Şeyh Şaban-ı Veli’yi himayesine alarak onun eğitim görmesine katkısı olmuştur. İlk tahsilinin sonrasında dönemin ilim ve eğitim merkezi olan İstanbul İlindeki Fatih Sahn-ı Saman Medreselerinde eğitimini bitirmiştir. Dersiam olarak belli bir zaman diliminde İstanbul’da hizmet vermiş bulunmaktadır (Avcı, 2019: 34). Ruhsal bir emarenin ardı sıra memleketi olan Kastamonu’ya dönüş yaparken, sanını duyduğu dönemin büyük ulemalarından Halveti Şeyhi Hayrettin Tokadi Hazretlerini Bolu İlindeki külliyesinde ziyaret etmiştir. Bu ziyaret sırasında aralarında meydana gelen manevi sohbet neticesi, külliye tam tamına on iki sene kalarak hizmet vermiş ve Hayrettin Tokadi Hazretleri tarafından ders olarak tasavvuf ilminde belirgin bir olgunluğa ulaşmıştır. Hayrettin Tokadi Hazretleri, Şeyh Şaban-ı Veli’ye icazet vererek “Sana hilafet verildi, artık memleketine dön” diyerek, Kastamonu halkını tasavvuf ilminde uyarmak amacı ile gönderilmiştir. Kastamonu’da dünyaya gelen ilim ve irfan güneşi olan bu şahsiyet, batı-doğu fikir dünyasını aydınlatmıştır. Yaşamış olduğu devrin önemli kutuplarından olan Şeyh Şaban-ı Veli, insanların yanı sıra cinleri de uyarma yetkisini elinde bulundurduğu için tasavvuf ulemaları içerisinde “mürşidü’s sakaleyn” lakabıyla da anıldığı bilinmektedir. Şeyh Şaban-ı Veli irşat usullerine yeni yöntemler kazandırarak, “Pir” makamına ulaşmış ve 1569 senesinde ise hayatını yitirmiştir. Tam olarak üç yüz altmış tane halife yetiştirmiştir. İnsanları bilgilendirmek üzere vazifelendirilen bu Halvet-i Şabaniyye tarikatı halifeleri Balkanlar, Anadolu, Kuzey Afrika, Pakistan, Mısır, Hicaz ve daha birçok ülkede ilim ve irfan hizmetleri vermişlerdir (Avcı, 2019: 35).

İnsanlığın, milletinin ve devletinin geleceğini tekrardan ve en etkili fikirlerle yapılandırmaya emek sarf eden Şeyh Şaban-ı Veli ve onun yetiştirmiş olduğu öğrencileri yalnızca Anadolu’nun türlü kentlerine değil, İslam Alemi’nin ve Osmanlı coğrafyasının farklı bölgesine gönderilmişler ve bu yörelerde insanlığın mutluluğu ve huzuru için çalışmışlardır (Avcı, 2019: 35). Bu ulu inanç lideri, yetiştirdiği kişiler aracılığı ile Halveti tarikatını, bütün Anadolu’ya, Anadolu dışarısında da; Kaşgar’a, Hicaz Bölgesi’ne, Mısır’a, Fas’a, Tunus’a, Pakistan’a, Hindistan’a, Balkanlar’a ve hatta Amerika Kıtasındaki ülkelere değin ulaştırmıştır. (Kara, 2012: 392-395).

Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi

Külliye içerisinde asa suyu, şadırvan, cami, türbe, dergâh evleri, kütüphane ve müze bulunmaktadır. Dergâh Evleri camiiyle aynı zamanlarda caminin banisi tarafından inşa ettirildiği düşünülen dergâh, 1261-1845 senesinde Sultan Abdülmecid’in buyruğuyla Kastamonu Kaymakamı Salih Ağa tarafından ayrıntılı bir biçimde tamirattan geçirilmiş, alt yapıları yenileme çalışması yapılmış ve külliye, ihata duvarıyla çevrili bir hale getirilmiştir. Müze olarak değerlendirilen ortadaki yapıda dinsel-tarikat eşyaları, Şeyh Şaban-ı Veli’nin özel eşyaları ve bazı hattatların hat eserleri sergilenmektedir. Cami: Seyyid Sünneti Efendi aracılığıyla Miladi 1490 senesinden evvel inşa ettirilmiştir. Buradaki caminin ilk biçimi kesinlikle bilinmemektedir. İbadet etmeye açık bir durumdadır. Türbe: Halk, ulema ve Ömer Kethüda aracılığıyla 1020-1611 senesinde inşa ettirilmiştir. Kütüphane: Türbeyle aynı zamanlarda oluşturulmuştur. Hâlihazırda üst katı dernek odası, alt katıysa ibadethane olarak kullanılması söz konusu olmaktadır. Asa suyu: Mehmet Feyzi

Efendi: “Büyük Nuh Tufanı esnasında Cebrail (a.s.) Kâbe-i Muazzama’nın çevresinden dört avuç dolusu kadar toprak alarak yeryüzünün dört farklı yerine atmıştır. Bunlardan bir tanesi de Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli Külliye’si çevresi olmaktadır. Hakikaten bu bölgenin taşlık yapısı Mekke kayalıklarını andırdığı gibi asa suyunun kokusu ve tadı zemzemle aynıdır” demiştir. Şadırvan: Buradaki şadırvan 1318-1900 senesinde Fatma Hanım aracılığıyla oluşturulmuştur. Bir rivayete göre burası 1318 senesinin Recep ayının ilk gününde inşa ettirilmiştir (Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2019).

Şeyh Şaban-ı Veli’nin Kitapları

Ömer Fuadi 1604 senesinde Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli’nin toplandığı eseri “Menakıb-ı Şa’ban-ı Veli” ismi ile kaleme almıştır. Bu eserin farklı adlarla tespit edilen 19 adet örneği bulunmaktadır. Ömer Fuadi bu eserini “Türbename” isimli başka eseriyle beraber 1877 senesinde Kastamonu Vilayet Matbaası’nda baskısı yapılmış ve ikisi de aynı cilt kapağında yer almıştır (Abdulkadiroğlu, 1991: 8; Elmacı, 2017: 48).

“Tecvid-i Şaban Efendi” ismindeki bu eser Kastamonu İl Halk Kütüphanesi yazma eserler bölümünde kendi yerini almaktadır. Kaynaklara bakılacak olursa Hicri 1190 yılında Seyyid Hafız Mustafa tarafından kaleme alınmış bulunmaktadır. Bu eser toplam 30 sayfa tutmaktadır. Bu eserde Kur’an okuma ve öğrenme, tecvid kurallarına, güzel sözlere ve hadis-i şeriflere yer verilmektedir (Çiftçi, 2006: 25; Elmacı, 2017: 48).

Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli’ye izafe edilen diğer bir eser “Hâzâ Kitab’üt Tecvid-i Hazreti Şeyh Şaban Efendi Kaddesallahu Sırrahü ve Nefeanallahü Teâlâ Bi-Ulûmihi ve Esraihi ve Kitabihî” ismi altında sülüs yazısıyla ve Hicri 1193 senesinde yazılmıştır. Bu eser 30 sayfadan meydana gelmektedir. Kur’an’ı kurallarına uygun okumanın basit olmadığı fakat üstat huzurunda gayret göstermek suretiyle mümkün olabileceği söylenmektedir (Çiftçi, 2006: 25; Elmacı, 2017: 48).

Külliye Etrafında Oluşan İnanç ve Uygulamalar

Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli’nin halk içerisinde en kabul gören, en bilineni ise hiç şüphe yok ki türbenin önünde bulunan “asa suyu” olmaktadır (Elmacı, 2017: 56). Bu su toplum içinde kendine mühim bir yer edinmiştir. İnsanlar bu suyu yaşamlarındaki pek çok noktada farklı niyetler ile tüketmektedirler. “Bu su ölmek üzere olan bir kişinin ağzına zemzemli su gitmesi amacıyla ağzına bu sudan damlatılmaktadır. Dünyaya yeni gelen bir bebeğin ağzına ilk giren şeyin zemzem olması arzusuyla bu sudan damlatılmaktadır. Konuşamayan çocuklara şifa olması niyetiyle de bu sudan içirilmektedir (Çağmlar, 2005, 461; Elmacı, 2017: 57).

Bugün de geçerliliğini sürdüren, aileler erkek evlatlarını sünnet yaptırmadan evvel, askerlik yapmaya gidecek olanlar askere gitmeden evvel, sınava girecek kişiler sınav olmadan önce, düğün evinden gelin aldıktan sonra ve senenin belirli zamanlarında (mübarek gecelerde ve aylarda) her kesimden insan tarafından Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi ziyarete uğramaktadır. Ziyaret eden kişiler yalnızca bölgesel halk değildir. Halvetilik’in Şa’baniyye koluna mensup olan bireyler tarafından ve Türkiye’nin dört bir yanından gelen sayısız insan tarafından da ziyaret edilmektedir (Elmacı, 2017: 56).

İnsanlar Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi’ne adak/kurban adamak için de sık sık ziyaret gerçekleştirmektedir (Elmacı, 2017: 56). Bunlara ek olarak “türbeye, devamlı düşük yapan kadınlar da kilit kilitleme (böylece düşük yapmayacaklarını düşünmekte, bu yönde bir inanca sahiptirler) amacı ile gelmektedirler. Kadın hamile olduktan sonra kırk gün içerisinde Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli

Türbesi'ni ziyarete gelir ve dualar okuyarak kilidi kilitlemektedir (Küçükbasmacı, 2000: 163; Elmacı, 2017: 58).

Halk arasında Şeyh Şaban'ı Veli dergâhında yapılan duaların kabul olacağı düşüncesi yaygındır. Bu vesileyle bütün toplumdan insanlar saygı içerisinde bu dergaha gelip, huzurlu, mutlu ve sevinçli bir biçimde buradan ayrılmaktadır. Bilhassa ramazan ayı vakitlerinde İslam dünyasının dört bir yanından gelen ziyaretçilerle külliye de bir canlılık meydana gelmektedir (Çiftçi, 2006: 40; Elmacı, 2017: 59-60).

İnanç Turizmi Açısından Kastamonu Kentinin Önemi

Anadolu'da mühim inanç turizmi destinasyonları denildiğinde Şanlıurfa, Antakya, İznik, Konya ve İstanbul akla ilk gelen yerlerdir. Bu yerlere, bilhassa sahip olduğu İslam inanç eserleri ile Kastamonu da dahil edilmelidir (İbret, vd., 2012). Kastamonu şehri Anadolu'nun Türkleşme süreci içinde Türklerin ilk olarak geldiği ve yerleştiği yerlerdendir. Anadolu'nun Malazgirt Savaşı ile sadece Türkleşme sürecine değil, aynı anda da İslamlaşma sürecine de girmiştir. Bunun sonucunda Anadolu'nun birçok yerinde olduğu gibi, Kastamonu kentinde de ilk Türk-İslam eserleri verilmiştir. Kent kısa zaman içinde kültür ve inanç merkezi olmuş; Osmanlı, Candaroğulları, Atabeyler ve Selçuklu devirlerinde çok sayıda dinsel yapı meydana getirilmiş bu da hâlihazırda kentin inanç turizmi açısından zengin potansiyelinin olmasını sağlamıştır. Bilhassa kentin Evliyalar Kenti olarak isimlendirilmesi boşuna değildir. Kastamonu kentinde yer alan sayısız mezar ve türbeler bu niteliğin doğruluğunu gözler önüne sermektedir (İbret vd., 2015: 247).

METOT

Bu araştırmada sosyal bilimlerde araştırma metotlarından olan nitel araştırma metodu kullanılması uygun görülmüştür. Araştırmanın veri toplama aracı; görüşme formu tekniği olmaktadır. Akademisyenlerin görüşleri alınarak görüşme formu oluşturulmuş, Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi'ni ziyarete gelen turistler ve külliye civarındaki esnaflarla görüşmeler yapılmıştır. Toplanan veriler, betimsel analizle analiz edilmiştir. Veriler tablo yapılarak sınıflandırılmış, değerlendirilmiş ve buna istinaden belli bir kanıya varılmıştır. Araştırmanın özgün olabilmesi için yeni fikirler ve uygulamalar öne sürülmeye gayret gösterilmiştir.

Evren; Kastamonu-Merkez, örneklem ise; Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi ve çevresidir. Bu örneklem kapsamında 30 kişiye ulaşılmıştır. Araştırma safhasında, Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi'ni ziyarete gelen turistlerden ve külliye civarındaki esnaflardan yararlanılmıştır. Bu çalışma kapsamında kartopu örnekleme başvurulmuştur. Bu örneklemin seçilmesinin nedeni katılım sağlayanların yeni katılımcılara ulaşmada fikir verme ve katkı sağlayacak yeni kişilere ulaşmada kolaylıklar sağlayacağı içindir.

Araştırmada genel olarak ilk adımda literatür taraması yapılmakta (tezlerden, makalelerden, vb. kaynaklardan faydalanılmakta) ikinci adım olarak ise görüşme formu yanıtlarından elde edilen bulgular ele alınmaktadır.

Çalışmada genel olarak Mevlana ve Şeyh Şaban-ı Veli'nin önemli yapıları, Mevlana ve Şeyh Şaban-ı Veli'nin düşünceleri, yaşayış tarzları ve insanlara sağlamış oldukları faydaları gibi konulara değinilmiştir. Bu çalışmadan turizm işletmeleri, turistler ve yerli halk yararlanabilir. Bu çalışmada etik kurallara uyma ve tepki çekmeme esas alınmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bulgular ve tartışma bölümünde ise; araştırmaya katılanların demografik özellikleri ve 6 adet soruya verdikleri yanıtlar tarafsız ve net bir şekilde analiz edilmiş ve ifade edilmeye çalışılmıştır. Ardından araştırma sorularına ilişkin ifadeler belirtilmiştir. Katılımcıların demografik özellikleri tablosu ve bulgular tablosu ekler kısmında verilmiştir.

Katılanların demografik bilgileri şöyledir:

Cinsiyet: Erkek olanlar %86,6 ile 26 kişi, kadın olanlar %13,3 ile 4 kişidir.

Yaş: 18-30 yaş aralığında olanlar %36,6 ile 11 kişi, 31-40 yaş aralığında olanlar 13,3 ile 4 kişi, 41-50 yaş aralığında olanlar %20 ile 6 kişi, 51-60 yaş aralığında olanlar %20 ile 6 kişi, 61-70 yaş aralığında olanlar %10 ile 3 kişidir.

Medeni durum: Evli olanlar %56,6 ile 17 kişi, bekâr olanlar %43,3 ile 13 kişidir.

Mesleki deneyim: Mesleki deneyimi 1 seneden az olanlar %16,6 ile 5 kişi, 1-3 sene arası olanlar %13,3 ile 4 kişi, 4-7 sene arası olanlar %3,3 ile 1 kişi, 8-11 sene arası olanlar %10 ile 3 kişi, 12-15 sene arası olanlar %3,3 ile 1 kişi, 15 sene üzeri olanlar %53,3 ile 16 kişidir.

Öğrenim durumu: Öğrenim durumu ilköğretim olanlar %23,3 ile 7 kişi, lise olanlar %26,6 ile 8 kişi, ön lisans %10 ile 3 kişi, lisans olanlar %33,3 ile 10 kişi, lisansüstü olanlar %6,6 ile 2 kişidir.

Meslek: Emekli olanlar %13,3 ile 4 kişi, şoför olan %3,3 ile 1 kişi, serbest mesleği olan %3,3 ile 1 kişi, öğrenci olanlar %26,6 ile 8 kişi, güvenlik görevlisi olanlar %10 ile 3 kişi, esnaf olanlar %16,6 ile 5 kişi, teknik servis olan %3,3 ile 1 kişi, kameraman olanlar %6,6 ile 2 kişi, din görevlisi olan %3,3 ile 1 kişi, polis memuru olan %3,3 ile 1 kişi, imam hatip olanlar %6,6 ile 2 kişi ve vakıf personeli olan %3,3 ile 1 kişidir.

Gelir seviyesi: Gelir seviyesi 1001-2000 TL arası olanlar %30 ile 9 kişi, 2001-3000 TL arası olanlar %20 ile 6 kişi, 3001-4000 TL arası olanlar %26,6 ile 8 kişi, 4001-5000 TL arası olanlar %10 ile 3 kişi, 5001-10000 TL arası olanlar %10 ile 3 kişi ve 10001 TL ve üzeri olan %3,3 ile 1 kişidir.

Araştırma sorularına ilişkin ifadeler:

1. ‘‘Gelişiniz güle güle, gidişiniz güle güle, her işiniz güle güle’’ sözünü nasıl yorumlarsınız?

İnsanlar ‘‘Gelişiniz güle güle, gidişiniz güle güle, her işiniz güle güle’’ sözünü hayatlarının her alanında mutlu, huzurlu ve sevinçli olmakla yakından bir ilişkisi olduğu kanaatindedir. Misafirperverlik ve konukseverlik açısından önemli olduğu görüşü gözlenmektedir. Kastamonu ilinin çoğu yerinde bu yazıya rastlanılmaktadır. Sevgiyi, muhabbeti, bağlılığı, hoşgörüyü, güler yüzlülüğü vurgulamaktadır. Gülmek insana huzur verir, rahatlatır ve mutlu eder. İnsan sevgisinin bu söz ile yansıtıldığı ifade edilmektedir. Sevgi, mutluluk paylaştıkça artmaktadır.

2. Mevlana’nın ‘‘Ben nice insanlar gördüm üzerinde elbise yok, nice elbiseler gördüm içinde insan yok’’ sözünü nasıl yorumlarsınız?

Mevlana’nın ‘‘Ben nice insanlar gördüm üzerinde elbise yok, nice elbiseler gördüm içinde insan yok’’ sözünü, katılımcıların çok az bir kısmı hayatını devam ettirirken karşılarına çıkan türlü musibet, dert ve sıkıntılara karşı hep savaş verip, aynı zamanda karakterinden ve insanlığından asla ödün vermemesi olarak düşünmektedir. Katılanların yaklaşık üçte birisi ise; İnsanların her zaman hep daha fazlasını istediği görüşünü benimsediği göze çarpmaktadır. Katılımcılar büyük çoğunluğu da bazı kişilerin parası, pulu, malı, mülkü olmadığını; bazı kişilerin her şeyi mevcut olup, insan olmadığını, insanlıktan nasibini almadığını belirtmektedir.

3. Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi'nde düzenlenen etkinlik ya da etkinlikler hangisi ilk önce akla gelmektedir?

Hız. Pir Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi'nde düzenlenen etkinlikler denilince insanların akıllarına ilk gelenler; Kur'an-ı Kerim tilavetleri, ilahi okumalar, toplu dua yapmalar, cumartesi günleri İlim Hikmet Sofrası sohbetleri ve sempozyumlar olmaktadır. Özellikle cumartesi sohbeti ve pazar günü zikir çekilmesi insanlar arasında yaygın olarak bilinen faaliyettir. Katılımcıların az bir kısmı ise yiyecek ve içecek ikramı (çay, çorba, simit vb.), huzura davet yürüyüşleri ve Ramazan ayında düzenlenen programların akıllarına ilk önce geldiği fikrini öne sürmektedir.

4. Hız. Mevlana'yı anma etkinlikleri çerçevesinde hangi etkinlikler en çok hatırlanmaktadır?

Hız. Mevlana'yı anma etkinlikleri ve törenleri kapsamında bir kişiyle en az zihinlerde yer tutan etkinliğin Mevlana'ya saygı resim sergisi olduğu ortaya çıkmaktadır. Katılımcıların az bir kısmı mesnevi sohbetlerinin, katılımcıların çoğunun ise semanın (Ayin-i Şerif) öne çıktığını dile getirmektedirler. Sema yaparken yapılan her hareketin öneminden, kullanılan her bir nesnenin bir anlamı olduğundan bahsedilmektedir.

5. Hız. Mevlana ve Hız. Pir Şeyh Şaban-ı Veli'nin yaşamış oldukları illeri, inanç turizmi bakımından nasıl değerlendirirsiniz?

Araştırmaya katılan kişilerin büyük çoğunluğu Hız. Mevlana ve Hız. Pir Şeyh Şaban-ı Veli'nin yaşamış olduğu illeri, inanç turizmi bakımından huzur ve mutluluk verici manevi ortamlar, Evtad-ı Erbaa'nın ikisinin yaşamını sürdürdüğü özel topraklar olarak değerlendirmektedir. Evtad-ı Erbaa'nın (Mevlana Celaleddin Rumi, Şeyh Şaban-ı Veli, Hacı Bektaş-ı Veli, Hacı Bayram-ı Veli) bulunmuş olduğu iller inanç turizmi merkezleri olarak önem arz etmektedir. Katılımcıların az bir kısmıysa inanç turizmi etkinliklerine katılım gösterecek olan bireylerde merak unsuru uyandıracak mühim yapılar bütünü olarak, tarihin izlerini yansıtan merkezler olarak ve kültür ile insanlar arasındaki bağlantıyı gözler önüne seren değerler toplamıdır.

6. Hız. Pir Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi ve Mevlana Müzesi'ne yıllık ziyaretlerin ne kadar olduğunu düşünmektесiniz?

Katılımcıların çoğunun görüşlerine göre Hız. Pir Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi'ne yapılan senelik ziyaretler 128.000 dolaylarında, Mevlana Müzesine yapılan senelik ziyaretlerin 2.600.000 dolaylarında olduğu tahmin edilmektedir. Ziyaretçiler külliye ziyaretine gelenlerin sayısının az, müzeye ziyarete gelenlerin sayısının ise fazla olduğunu dile getirmektedirler. Katılımcıların yarısına yakını ise; Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi'ne yapılan senelik ziyaretlerin 175.000, 515.000 ve 800.000 dolaylarında; Mevlana Müzesine yapılan senelik ziyaretlerin 2.000.000, 2.800.000 ve 3.000.000 dolaylarında olduğu düşüncesine sahip olmaktadır.

Mevlana Müzesi, 2019 senesinde 3 milyon 464 bin kişi tarafından ziyaret edilmiş ve son 10 yıldaki en yüksek ziyaretçi sayısına ulaşarak kendi rekorunu kırmıştır (Sabah Gazetesi, 2020). Anadolu'nun "dört manevi direğinden biri" olarak gösterilen Şeyh Şaban-ı Veli'nin Kastamonu'da bulunan külliyesi içinde yer alan müzeyi 2019'da 128 bin 920 kişi ziyaret etti (Kastamonu Gazetesi, 2020).

SONUÇ

İnsanlar son yıllarda inanç turizmi faaliyet ve etkinliklerine oldukça fazla katılım göstermektedirler. İnanç turizmine katılan insanlar daha çok dini açıdan önemli olan mekânları ziyaret etmeyi tercih etmektedir. Bir bölgede bulunan cami, türbe, müze, külliye gibi yapılar o bölgenin tarihini ve kültürünü simgelemektedir. İnsanlar bu yapılara çeşitli

gayelerle gitmektedir. Maddi ve manevi bütün sıkıntılardan kurtulmak, dua etmek, günahlardan af dilemek, dünyada ve ahirette mutlu olmak, kurban ve adak adamak, zengin olmak, çok başarılı olmak, mesleğinde çok iyi yerlere gelebilmek ve bu sayılanlara benzeyen birçok şey bu gayeler arasında sayılabilmektedir. Dünyada ve Türkiye’de belli başlı inanç turizmi çekim yerleri bulunmaktadır. Türkiye’de bulunan Mevlana Müzesi ile Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi bu yerler arasında yer almaktadır. Bu yerlere gerçekleştirilen ziyaretlerde Anadolu’nun dört manevi direğinden olan Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli ve Hz. Mevlana büyük pay sahibi olmaktadır. Kastamonu ili denildiğinde ilk akla gelen şahsiyet Şeyh Şaban-ı Veli olmaktadır. Konya ili denildiğinde ise zihinlerde hemen Hz. Mevlana canlanmaktadır. Bu iki önemli şahsiyet Anadolu’nun dört manevi direği arasında yer almaktadır. Yaşamlarını sürdürmüş olduğu devirlerde pek çok talebe yetiştirmişlerdir. İnsan sevgisi ve Allah’a olan inancı, sadakati, bağlılığı ile tanınmışlardır. İnsanlara yol göstermişlerdir. Eserleri bulunmaktadır. Eserlerinde çoğunlukla toplumsal mesajın yer aldığı görülmektedir. İnanç turizmi faaliyetleri göz önünden bulundurulduğunda Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi Kastamonu için en önemli potansiyel kaynak teşkil etmektedir. Külliye gelen insanlar çoğunlukla kültürel, tarihi, dini ve manevi olan bu ortamı şu şekilde ifade etmektedir: huzur ve mutluluk verici yerler, kültürün insan ile etkileşim içinde olduğu ortak payda, tarihin yansıtıldığı topraklar ve benzeri şeyler olarak anlatmaktadır. Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi’ne yapılan ziyaretlerin az olduğu görüşleri de dile getirilmektedir. Mevlana Müzesi Konya ve Türkiye açısından çok önemli olmaktadır. Hz. Mevlana hayat görüşü ve yaşamıyla diğer insanlara örnek olmaktadır. Onları aydınlatmakta, hayata bakış açılarını değiştirmektedir. Mevlana Müzesi ve Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi’nin öneminin kavranması, kültürel değerlerin yaşatılması, doğal, tarihi ve kültürel varlıklara sahip çıkılması ve farkındalık oluşturulması için gerçekleştirilen bu çalışmada bilime ve insanlığa yarar sağlamak esas alınmıştır. Hz. Mevlana’nın Müzesi ile Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi kapsamlarında gerçekleştirilen eylemler halkı birbirine bağlamaktadır. Milli ve manevi değerlerin muhafaza edilip, unutulmaması sağlanmış olmaktadır. Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi’nin toplu taşımaların güzergâhında yer almadığı görülmektedir. İnsanlar bu durumdan yakınmaktadır. Hal böyle olunca bu külliye yapılacak olan ziyaretlerin önünde bir engel teşkil edecektir. Hz. Mevlana ve Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli’nin sözleri insanlar arasında yaygın olarak bilinmekte, sözlerinin altındaki anlamlı mesajlar anlaşılmakta ve benimsenmektedir. Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi’ne yıl içerisinde yapılan ziyaretlerin az olduğu insanlar arasında tahmin edilmektedir. Mevlana Müzesi’ne yıl içinde yapılan ziyaretlerin çok fazla olduğu görülmektedir.

Araştırma sonucunda verilen öneriler şu şekildedir:

- İnanç turizmi destinasyonlarının akılda kalıcı olabilmesi gerekli tanıtım faaliyetleri (reklam, tanıtım, broşür, amblem, logo tasarımı, slogan vb.) aralıklı zamanlarla gerçekleştirilmelidir. Böylece insanların ziyaret gerçekleştirme eğilimleri artabilecektir.
- Anadolu’nun dört manevi direğinin anma haftaları ve törenlerinin gerçekleştiği zaman dilimi içerisinde ulusal basında ve haber kanallarında sıkça yer bulması sağlanmalıdır.

- Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi'nin hemen önünden geçen otobüsler olmalıdır. Külliye otobüs güzergâhında yer almamaktadır. Turizmi kötü etkileyen en önemli etmenlerden bir tanesi de ulaşımın yetersiz olmasıdır. İnanç turizmi merkezlerine yönelik ulaşım imkânları artırılırsa sosyal ve kültürel etkileşme daha çok olacak, inanç turizmi faaliyetlerinden elde edilecek gelir yükselecektir.

KAYNAKÇA

- Abdulkadiroğlu, A. (1991). *Halvetîlik'in Şa'bâniyye Kolu Şeyh Şa'bân-ı Veli ve Külliyesi*. Ankara: Kastamonu Şeyh Şa'bân-ı Veli Derneği Yayınları.
- Albayrak, A. (2013). *Alternatif Turizm*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Avcı, M. (2019). *Vuslatının 450. Yıl Dönümünde Hazreti Pir Şeyh Şaban-I Veli (Fikri, Teklifi Ve Çabası Seriveni)*. Kastamonu: Ses Reklam ve Matbaacılık Ltd. Şti.
- Bingöl, Z. (2007). *Gelenekten Evrensel Anadolu'da İnanç Turizmi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Çağmalar, Z. (2005). Kastamonu Halk Kültürü İçinde Yatır-Ziyaret İnanıcı ve Bu İnanç Çerçevesinde Şeyh Şaban-ı Veli Etrafında Oluşturulan Efsaneler. İkinci Kastamonu Kültür Sempozyumu Bildirileri, Ankara: 18-20 Eylül 2003, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Çelebi, C.B. (2004). *Mevlâna Okyanusundan, Derleyen: Esin Bayru Çelebi, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, II. Baskı, Konya*.
- Çiftçi, F. (2006). *Şeyh Şaban-ı Velinin Hayatı*. Kastamonu: Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Kültür Derneği Yay.
- Elmacı, L. (2017). *Ziyaret Fenomeni ve Din (Kastamonu Şeyh Şaban-I Veli Türbesi Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.
- Görkemli, N., Tekin, G. ve Baypınar, Y.E. (2013). *Kültürel Etkinlikler ve Kent İmajı - Mevlana Törenlerinin Konya Kent İmajına Etkilerine İlişkin Hedef Kitlelerin Görüşleri*. Gümüşhane Üniversitesi, İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 2(1), 150-171.
- İbret, B. Ü., Uğurlu, M. ve Gümüş, H. (2012). *Şeyh Şaban-I Velinin Türk Kültürü Ve Dini Turizm Üzerindeki Etkileri*. Uluslararası Şeyh Şaban-ı Veli Sempozyumu Bildirileri, Kastamonu.
- İbret, Ü., Aydınöz, D. ve Uğurlu, M. (2015). *Kastamonu Şehrinde Kültür ve İnanç Turizmi*. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (32), 239-269.
- Kara, M. (2012). *Buhara Bosna Bursa: Şehirler, Sufiler, Tekkeler*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Kastamonu Gazetesi. (2020). Vakıf Müzesi'ni 129 Bin Kişi Gezdi, <http://www.kastamonugazetesi.com.tr/vakif-muzesini-129-bin-kisi-gezdi/>, Erişim Tarihi: 14.05.2020.
- Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2019). *Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi*, <https://kastamonu.ktb.gov.tr/TR-93963/seyh-saban-i-veli-kulliyesi.html>, Erişim Tarihi: 23.12.2019.
- Kervankıran, İ. (2014). *Dünyada Değişen Müze Algısı Ekseninde Türkiye'deki Müze Turizmine Bakış, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. Volume 9/11 Fall 2014, ss. 345-369.
- Kervankıran, İ. ve Eryılmaz, A. G. (2017). *İnanç Turizmine Yönelik Ziyaretçi Algılarının Demografik Farklılıklar Açısından İncelenmesi: Konya Mevlana Müzesi Örneği*. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (59), 276-296.

- Kızıbaz, K. (2008). *Mevlana Felsefesi ve Türkiye'deki Mevlana Belgesellerinin Karşılaştırmalı İncelemesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Küçükbaşmacı, G.G. (2000). *Kastamonu'da Halk Tababeti, İnanış ve Uygulamaları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sabah Gazetesi. (2020). Mevlana Müzesi 2019'da Ziyaretçi Rekoru Kırdı, <https://www.sabah.com.tr/turizm/2020/02/19/mevlana-muzesi-2019da-ziyaretci-rekoru-kirdi>, Erişim Tarihi: 14.05.2020.
- Sutekin, A. (2019). *Hz. Mevlâna ve Mevlevilik Felsefesinin Batılı Sanatçıların Eserlerinde Konu Olarak Yer Alması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Tapur, T. (2009). Konya İlinde Kültür ve İnanç Turizmi. *Journal of International Social Research*, 2(9).
- Vukonic, B. (1996). *Tourism and Religion, Tourism Social Science Series*, New York: Pergamon.
- Yakıt, İ. (2000). *Batı Düşüncesi ve Mevlana*. İstanbul: Ötüken Yayınları.

EKLER

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri Tablosu

KATI LIMC INO	CİNSİYETİ	YAŞI	MEDENİ DURUMU	MESLEKİ DENEYİMİ	ÖĞRENİM DURUMU	MESLEĞİ	GELİR SEVİYESİ
1	Kadın	54	Evli	15 sene üzeri	İlköğretim	Emekli	1001- 2000 TL arası
2	Erkek	50	Evli	15 sene üzeri	İlköğretim	Şoför	1001- 2000 TL arası
3	Erkek	52	Bekâr	15 sene üzer	İlköğretim	Esnaf	1001- 2000 TL arası
4	Erkek	69	Evli	15 sene üzeri	Lisans	Emekli	2001- 3000 TL arası
5	Erkek	35	Evli	15 sene üzeri	Lise	Serbest Meslek	1001- 2000 TL arası
6	Erkek	42	Evli	15 sene üzeri	Lise	Teknik Servis	10001 TL ve üzeri
7	Erkek	51	Evli	15 sene üzeri	Lisans	Din Görevlisi	4001- 5000 TL arası
8	Erkek	66	Evli	15 sene üzeri	İlköğretim	Esnaf	3001- 4000 TL arası
9	Erkek	62	Evli	15 sene üzeri	Lise	Emekli	3001- 4000 TL arası
10	Erkek	40	Evli	12-15 sene arasında	Lise	Güvenlik Görevlisi	3001- 4000 TL arası

11	Erkek	38	Bekâr	15 sene üzeri	Ön lisans	Güvenlik Görevlisi	2001-3000 TL arası
12	Erkek	25	Bekâr	1-3 sene arasında	Ön lisans	Polis	5001-10000 TL arası
13	Kadın	21	Bekâr	1 seneden az	Lisans	Öğrenci	1001-2000 TL ve arası
14	Erkek	20	Bekâr	1-3 sene arasında	Lisans	Öğrenci	2001-3000 TL ve arası
15	Erkek	19	Bekâr	1 seneden az	Lisans	Öğrenci	5001-10000 TL arası
16	Erkek	29	Bekâr	8-11 sene arasında	Ön lisans	İmam Hatip	3001-4000 TL arası
17	Erkek	59	Evli	15 sene üzeri	Lise	Esnaf	3001-4000 TL arası
18	Kadın	45	Evli	8-11 sene arasında	İlköğretim	Vakıf Personeli	1001-2000 TL arası
19	Erkek	24	Bekâr	1 seneden az	Lise	Güvenlik Görevlisi	2001-3000 TL arası
20	Erkek	35	Evli	8-11 sene arasında	Lise	İmam Hatip	4001-5000 TL arası
21	Erkek	52	Evli	15 sene üzeri	Lise	Esnaf	3001-4000 TL arası
22	Erkek	21	Bekâr	4-7 sene arasında	Lisans	Öğrenci	2001-3000 TL arası
23	Erkek	23	Bekâr	1-3 sene arasında	Lisans	Öğrenci	1001-2000 TL arası
24	Erkek	25	Bekâr	1 seneden az	Lisans	Öğrenci	1001-2000 TL arası
25	Erkek	45	Evli	15 sene üzeri	Lisans	Kameraman	3001-4000 TL arası
26	Erkek	45	Evli	15 sene üzeri	Lisans	Kameraman	3001-4000 TL arası
27	Kadın	55	Evli	15 sene üzeri	İlköğretim	Emekli	5001-10000 TL arası
28	Erkek	50	Evli	15 sene üzeri	İlköğretim	Esnaf	2001-3000 TL arası
29	Erkek	24	Bekâr	1-3 sene arasında	Lisansüstü	Öğrenci	4001-5000 TL arası

30	Erkek	25	Bekâr	1 seneden az	Lisansüstü	Öğrenci	1001-2000 TL arası
----	-------	----	-------	--------------	------------	---------	--------------------

Tablo 2. Bulgular Tablosu

Sorun Sınıf No	Açıklama	Toplam Görüş	Katılımcı No
Soru 1	“Gelişiniz güle güle, gidişiniz güle güle, her işiniz güle güle” sözünü nasıl yorumlarsınız?		
A)	Her daim mutlu olmayı anlatmaktadır.	5	12,17,19,22,23
B)	Misafirperverliği ifade etmektedir.	7	1,7,9,13,18,24,28
C)	Güler yüzlülüğü ifade etmektedir.	7	3,5,10,11,26,29,30
D)	İnsan sevgisini anlatmaktadır.	11	2,4,6,8,14,15,16,20,21,25,27
Soru 2	Mevlana’nın “Ben nice insanlar gördüm üzerinde elbise yok, nice elbiseler gördüm içinde insan yok” sözünü nasıl yorumlarsınız?		
A)	Nice kimseler var ki dünya malı adına bir şeyi yoktur; nice kimseler var ki her şeyi vardır, ama insan olmaktan mahrumdur.	17	1,4,5,6,12,13,14,15,17,19,22,23,24,25,26,29,30
B)	Yaşarken her zorluklara karşı göğüs gerip, insanlığı kaybetmemek esastır.	4	2,8,9,27
C)	İnsanoğlu her zaman her şeyin en fazlasını istemektedir. Oysaki dünya gereğinden fazla tamah etmemesi gerekirdi.	9	3,7,10,11,16,18,20,21,28
Soru 3	Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi’nde düzenlenen etkinlik ya da etkinlikler hangisi ilk önce akla gelmektedir?		
A)	Ramazan programları.	2	17,18
B)	Kur’an-ı Kerim tilavetleri, ilahi okuma ve toplu dua yapma.	12	2,3,4,8,9,13,14,15,19,23,27,28
C)	Cumartesi sohbetleri ve Uluslararası Şeyh Şaban-ı Veli Sempozyumları.	10	1,7,16,21,22,24,25,26,29,30
D)	Yiyecek ve içecek ikramları (çay, simit, çorba vb.).	3	10,11,12
E)	Huzura davet yürüyüşleri	3	5,6,20
Soru 4	Hz. Mevlana’yı anma etkinlikleri çerçevesinde hangi etkinlikler en çok		

	hatırlanmaktadır?		
A)	Mesnevi sohbeti.	7	4,5,9,16,17,27,30
B)	Sema (Ayin-i Şerif).	22	1,2,3,6,7,8,10,11,12,13,14,15,18,19,20,21,23,24,25,26,28,29
C)	Mevlana'ya saygı resim sergisi.	1	22
Soru 5	Hız. Mevlana ve Hız. Pir Şeyh Şaban-ı Veli'nin yaşamış oldukları illeri, inanç turizmi bakımından nasıl değerlendirirsiniz?		
A)	Buram buram tarih kokan önemli merkezlerdir.	2	6,8
B)	Anadolu'nun dört manevi direğinden ikisinin yaşamış olduğu özel topraklardır.	11	3,7,10,11,14,15,16,17,20,23,26
C)	İnsanlar ile kültürün ayrılmaz bir parçasının bulunduğu ortak bağlantı noktasıdır.	1	22
D)	İnanç turizmi faaliyetlerine katılacak olan kişilerde merak unsuru uyandıracak önemli yapılarıdır.	3	24,29,30
E)	Huzur ve mutluluk verici, manevi ortamlardır.	13	1,2,4,5,9,12,13,18,19,21,25,27,28
Soru 6	Hız. Pir Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi ve Mevlana Müzesi'ne yıllık ziyaretlerin ne kadar olduğunu düşünmektesiniz?		
A)	Külliye: 128.000, Müze: 2.600.000 civarında olmaktadır.	16	1,2,3,5,8,9,10,11,16,17,18,19,22,23,29,30
B)	Külliye: 515.000, Müze: 2.000.000 civarında olmaktadır.	4	7,12,14,15
C)	Külliye: 175.000, Müze: 2.800.000 civarında olmaktadır.	4	6,20,24,26
D)	Külliye: 800.000, Müze: 3.000.000 civarında olmaktadır.	6	4,13,21,25,27,28